

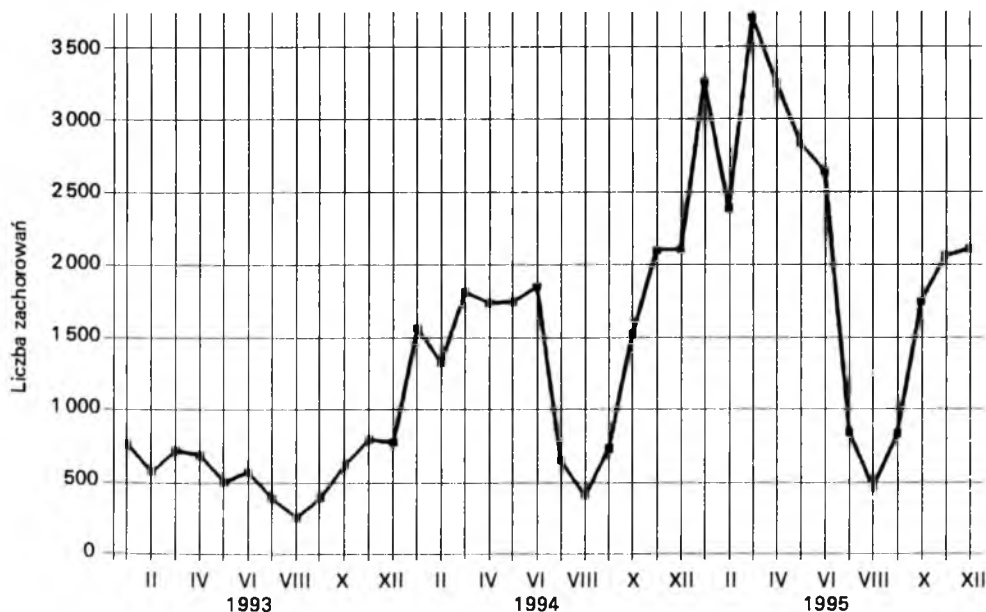
Mirosław P. Czarkowski

PŁONICA W 1995 ROKU

Już w 1993 roku, w którym zapadalność na płonicę w Polsce była najniższa od 1919 r. (18,3 na 100 000 mieszkańców), sezonowy rozkład rejestrowanych przypadków wskazywał, że tendencja spadkowa liczby zachorowań obserwowana w latach 1988–1993 została okresowo zahamowana i może ulec odwróceniu. W roku 1994 rzeczywiście nastąpił wyraźny wzrost liczby zachorowań na płonicę (zapadalność 45,3), a rok 1995 okazał się kolejnym rokiem wznoszenia się fali epidemicznej tej choroby (ryc. 1).

Ogółem w 1995 roku zarejestrowano w Polsce 26 466 zachorowań (68,6/100 000 mieszkańców), tj. ponad 50% więcej niż w 1994 r. i prawie 4 razy tyle co w 1993 r. Liczba zachorowań w 1995 r. była jednocześnie 3-krotnie wyższa od mediany z lat 1989–1993, chociaż – co należy podkreślić – nie przekroczyła liczby zachorowań zarejestrowanych w okresie szczytu poprzedniej fali epidemicznej – w 1988 r. (34 994 zachorowań, 92,4/100 000).

Okolo 70% zachorowań w 1995 r. zanotowano w I i II kwartale (odpowiednio 35,7% i 33,3% ogółu zachorowań w skali roku). Zdecydowanie mniejszy procentowy

Ryc. 1. Płonica w Polsce w latach 1993–1995. Liczba zachorowań w miesiącach (wg daty zachorowania).

udział zachorowań zarejestrowanych w II półroczu i odsetek zachorowań w IV kwartale (22,7%) można interpretować jako zapowiedź spadku liczby zachorowań na płonicę w następnym roku, a przynajmniej jako zapowiedź zahamowania tempa podnoszenia się fali epidemicznej.

W porównaniu z 1994 r. wyraźny wzrost zapadalności (o 50–250%) wystąpił w co drugim województwie, znaczący spadek – tylko w jednym (o 40% w woj. zamojskim); ale w porównaniu z 1993 r. nie było województwa, które nie zanotowałoby w 1995 r. przynajmniej 2-krotnego wzrostu liczby rejestrowanych przypadków, przy czym w 13 województwach był to wzrost więcej niż 5-krotny. W województwie tarnowskim, które w 1993 r. miało jeden z najniższych współczynników zapadalności w kraju (2,6/100 000), zapadalność na płonicę w 1995 r. (61,0) wzrosła ponad 23-krotnie.

Najwyższa zapadalność, ponad 2-krotnie przewyższająca zapadalność krajową, wystąpiła w woj. warszawskim (159,0/100 000), w którym od 1990 r. rokrocznie notuje się najwięcej zachorowań na płonicę w przeliczeniu na liczbę mieszkańców; natomiast najniższa zapadalność, 9-krotnie niższa od krajowej, wystąpiła w woj. zamojskim (7,5). Terytorialne zróżnicowanie sytuacji epidemiologicznej płonicy było więc w 1995 r. dość znaczne: stosunek najwyższej do najniższej zapadalności w województwach kształtował się jak 21 : 1 (tab. I).

Tabela I. Płonica w Polsce w latach 1989–1995.

Zachorowania i zapadalność na 100 000 mieszkańców wg województw.

Województwo (St. – stołeczne M. – miejskie)	Mediana 1989–1993		1994		1995	
	zach.	zapid.	zach.	zapid.	zach.	zapid.
1	2	3	4	5	6	7
POLSKA	8 543	22,3	17 454	45,3	26 466	68,6
1. St. warszawskie	1 075	44,4	2 313	95,8	3 841	159,0
2. Białkopodlaskie	75	24,5	89	28,8	155	50,1
3. Białostockie	132	19,0	234	33,4	557	79,6
4. Bielskie	282	31,0	400	43,8	509	55,5
5. Bydgoskie	372	33,1	904	80,2	842	74,5
6. Chełmskie	22	8,9	46	18,4	49	19,6
7. Ciechanowskie	101	23,4	201	46,2	376	86,1
8. Częstochowskie	239	30,8	217	27,8	443	56,6
9. Elbąskie	113	23,2	353	72,2	461	93,9
10. Gdańskie	273	18,9	703	48,5	961	66,2
11. Gorzowskie	113	22,3	247	48,6	464	91,0
12. Jeleniogórskie	113	21,8	186	35,5	415	79,2
13. Kaliskie	89	12,5	156	21,6	183	25,4
14. Katowickie	1 217	30,4	2 147	54,3	3 325	84,5
15. Kieleckie	103	9,1	91	8,0	173	15,2
16. Konińskie	44	9,2	43	9,0	123	25,7
17. Koszalińskie	203	39,8	168	32,4	285	54,7
18. M. krakowskie	379	30,7	915	74,0	1 062	85,7
19. Krośnieńskie	24	4,8	41	8,1	57	11,3

1	2	3	4	5	6	7
20. Legnickie	116	22,4	115	22,0	317	60,6
21. Leszczyńskie	65	16,7	78	19,8	89	22,4
22. Lubelskie	119	11,7	309	30,2	372	36,3
23. Łomżyńskie	41	11,8	91	25,8	103	29,1
24. M. łódzkie	248	21,9	394	35,1	822	73,5
25. Nowosądeckie	107	15,3	270	37,3	305	41,8
26. Olsztyńskie	212	28,2	487	63,5	653	84,8
27. Opolskie	403	39,5	788	76,7	772	75,2
28. Ostrołęckie	159	39,8	169	41,6	373	91,5
29. Piłskie	73	15,1	140	28,5	146	29,6
30. Piotrkowskie	118	18,4	146	22,6	244	37,9
31. Płockie	121	23,4	187	35,9	331	63,4
32. Poznańskie	568	42,3	821	60,9	1 457	107,8
33. Przemyskie	51	12,4	79	19,1	174	42,0
34. Radomskie	149	19,7	279	36,6	321	42,1
35. Rzeszowskie	85	11,6	210	28,3	210	28,2
36. Siedleckie	85	13,0	121	18,3	225	34,0
37. Sieradzkie	61	14,9	49	11,9	60	14,6
38. Skierniewickie	83	19,8	158	37,3	207	48,9
39. Słupskie	80	19,3	262	61,7	501	117,8
40. Suwalskie	85	18,1	84	17,4	309	63,7
41. Szczecińskie	260	26,6	713	72,3	1 018	102,9
42. Tarnobrzeskie	146	24,2	247	40,6	311	51,1
43. Tarnowskie	69	10,2	138	20,0	422	61,0
44. Toruńskie	126	19,1	326	48,8	438	65,3
45. Wałbrzyskie	114	15,4	145	19,6	332	44,9
46. Włocławskie	133	31,0	158	36,4	321	73,8
47. Wrocławskie	337	29,8	782	68,9	1 153	101,4
48. Zamojskie	38	7,7	62	12,6	37	7,5
49. Zielonogórskie	77	11,6	192	28,6	162	24,1

Wysokość współczynników zapadalności w województwach była wyraźnie powiązana ze stopniem zurbanizowania województw, co jest zjawiskiem typowym dla chorób, w których zakażenie następuje przez bezpośredni kontakt z chorym lub nosicielem. Odwołując się wyłącznie do odsetka ludności zamieszkanej w miastach można wyjaśnić ponad 35% międzywojewódzkiego zróżnicowania zapadalności na płonicę w Polsce w 1995 r. Wyższą zapadalność mieszkańców miast niż wsi w 1995 r. odnotowano we wszystkich województwach z wyjątkiem piłskiego (w miastach 25,5; na wsi 34,9).

Mieszkańcy miast (ogółem) chorowali na płonicę w 1995 r. prawie 3-krotnie częściej niż mieszkańcy wsi (zapadalność odpowiednio 90,0 i 33,9), przy czym najwyższą zapadalność odnotowano w miastach największych, liczących ponad 100 tys. mieszkańców (108,9). W stosunku do lat 1993-1994 największy wzrost zapadalności miał miejsce w miastach liczących 20-50 tys. mieszkańców, w których współczynnik zapadalności podniósł się prawie 5-krotnie: z 17,1 w 1993 r. do 81,2 w 1995 r. (tab. II).

Tabela II. Płonica w Polsce w latach 1993-1995. Zachorowania i zapadalność na 100 000 mieszkańców wg środowiska i liczby ludności w miastach.

Środowisko	1993		1994		1995	
	zach.	zapid.	zach.	zapid.	zach.	zapid.
MIASTO	5 703	24,0	14 386	60,3	21 485	90,0
Miasto <20 tys.	804	17,6	2 006	43,5	3 147	67,5
Miasto 20-50 tys.	703	17,1	2 036	48,9	3 406	81,2
Miasto 50-100 tys.	665	19,3	1 757	50,7	2 298	67,2
Miasto >100 tys.	3 531	30,4	8 587	73,9	12 634	108,9
WIEŚ	1 320	9,0	3 068	20,9	4 981	33,9
OGÓŁEM	7 023	18,3	17 454	45,3	26 466	68,6

W przekroju województw, w miastach (bez względu na liczbę mieszkańców) najwyższą zapadalność zanotowano w woj. warszawskim (168,7), ślupskim (174,9) i ciechanowskim (148,1), a najniższą w woj. zamojskim (11,7), krośnieńskim (19,2) i kieleckim (20,4); natomiast na wsi najwyższą zapadalność wystąpiła w woj. warszawskim (83,6), katowickim (75,3) i gorzowskim (64,4), a najniższa w woj. zamojskim (5,6), chełmskim (5,7) i sieradzkim (6,0). Skrajne wartości współczynników ogólnej zapadalności na płonicę w województwach warszawskim i zamojskim były, jak widać, efektem współwystąpienia w tych województwach w 1995 r. najwyższej/najniższej zapadalności zarówno wśród mieszkańców miast jak i wsi.

Zdecydowanie wyższą zapadalność na płonicę w miastach odnotowano we wszystkich grupach wieku dzieci i młodzieży do lat 19, czyli w grupach obejmujących łącznie ponad 99% ogółu zarejestrowanych przypadków zachorowań – tak jak w latach poprzednich zachorowania wśród osób dorosłych występowały bowiem jedynie sporadycznie. Największa różnica, bo ponad 4-krotna, zaznaczyła się w grupie 5-latków (zapadalność w miastach 934,8/100 000, na wsi 277,6); w innych grupach wieku były to najczęściej różnice ponad 3-krotne, z tendencją malejącą – od 5 lat ku skrajnym kategoriom wieku (tab. III).

Najwięcej zachorowań i najwyższą zapadalność zarejestrowano wśród dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym. Udział dzieci w wieku 5-9 lat w ogólnej liczbie przypadków zachorowań zarejestrowanych w 1995 r. wyniósł 58,8%, a zapadalność 529,4. O ile sam procentowy udział tej grupy pozostał na poziomie z 1994 r. (58,7%) i tylko niewiele wzrósł w stosunku do 1993 r. (53,0%), to zapadalność zwiększyła się o prawie 60% w porównaniu z 1994 r. (334,3) i o ponad 350% w porównaniu z 1993 r. (116,5).

Najczęściej chorowały dzieci 6- i 7-letnie. Na każde 100 tys. dzieci w wieku 6 lat w 1995 r. chorowało w Polsce na płonicę przeciętnie 652,4 dzieci (od 2024,4 w woj. warszawskim, 1203,1 w poznańskim i 1016,7 w ślupskim do 52,6 w woj. zamojskim), a na każde 100 tys. dzieci w wieku 7 lat – 640,3 (od 1815,5 w woj. warszawskim i 1026,9 we wrocławskim do 45,8 w woj. krośnieńskim). W innych rocznikach dzieci zapadalność w skali całego kraju była niższa, niemniej w skali województw powyżej 1 tys. zachorowań na 100 tys. dzieci zanotowano: w woj. warszawskim wśród

Tabela III. Płonica w Polsce w 1995 r. Zachorowania, zapadalność na 100 000 mieszkańców i udział procentowy wg wieku, płci i środowiska.

Wiek w latach	Mężczyźni			Kobiety			Miasto			Wieś			Ogółem		
	zach.	zapad.	%	zach.	zapad.	%	zach.	zapad.	%	zach.	zapad.	%	zach.	zapad.	%
0-4	2 897	227,6	21,4	2 511	207,5	19,4	4 360	323,9	20,3	1 048	92,2	21,0	5 408	217,8	20,4
0	40	17,4	0,3	42	19,2	0,3	61	25,3	0,3	21	10,1	0,4	82	18,3	0,3
1	165	67,1	1,2	129	55,1	1,0	221	85,4	1,0	73	33,0	1,5	294	61,2	1,1
2	453	178,3	3,4	370	153,0	2,9	651	243,5	3,0	172	75,3	3,5	823	166,0	3,1
3	877	328,2	6,5	727	286,1	5,6	1 287	455,2	6,0	317	132,9	6,4	1 604	307,7	6,1
4	1 362	494,9	10,1	1 243	475,8	9,6	2 140	723,8	10,0	465	193,1	9,3	2 605	485,6	9,8
5-9	7 925	526,6	58,7	7 626	532,3	58,8	12 708	748,0	59,1	2 843	229,6	57,1	15 551	529,4	58,8
5	1 590	568,9	11,8	1 462	552,4	11,3	2 571	841,2	12,0	481	201,6	9,7	3 052	560,8	11,5
6	1 915	661,3	14,2	1 766	643,0	13,6	3 008	934,8	14,0	673	277,6	13,5	3 681	652,4	13,9
7	1 951	651,4	14,4	1 788	628,6	13,8	3 037	902,2	14,1	702	283,9	14,1	3 739	640,3	14,1
8	1 427	460,3	10,6	1 413	478,1	10,9	2 298	648,9	10,7	542	215,6	10,9	2 840	469,0	10,7
9	1 042	319,4	7,7	1 197	382,1	9,2	1 794	471,2	8,4	445	172,0	8,9	2 239	350,1	8,5
10-14	2 330	135,1	17,3	2 556	154,6	19,7	3 979	192,5	18,5	907	69,2	18,2	4 886	144,6	18,5
15-19	281	17,1	2,1	170	10,8	1,3	326	16,0	1,5	125	10,6	2,5	451	14,0	1,7
20-29	45	1,7	0,3	52	2,0	0,4	61	1,9	0,3	36	1,7	0,7	97	1,8	0,4
30-39	18	0,6	0,1	37	1,3	0,3	37	1,0	0,2	18	0,8	0,4	55	0,9	0,2
40+	10	0,1	0,1	8	0,1	0,1	14	0,1	0,1	4	0,1	0,1	18	0,1	0,1
Ogółem	13 506	71,9	100,0	12 960	65,4	100,0	21 485	90,0	100,0	4 981	33,9	100,0	26 466	68,6	100,0

dzieci 3-, 4-, 5- i 8-letnich (odpowiednio 1344,2, 1929,2, 1829,0 i 1251,0) oraz w woj. elbląskim wśród dzieci 5-letnich (1371,7).

Na płonicę w 1995 r. nieco częściej chorowali mężczyźni/chłopcy (zapadalność 71,9/100 000, wśród kobiet 65,4). Tak jak w latach poprzednich nadreprezentacja chłopców była jednak niewielka i zaznaczyła się tylko w niektórych grupach wieku (1-7 i 15-19 lat).

Z powodu płonicy w 1995 r. poddano hospitalizacji 222 osoby – 0,9% ogółu chorych. Zgonów nie zarejestrowano.